

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 261 (10858) | 1978 чылдың ноябрь 14, вторник

1925 чылда үндүрүлгөнгө | Өртөө 2 коп.

Ильичевск болгаш Варна порттарның аразында далайың демир-орук, паром харылаазын тударының болгаш организастарының совет болгаш болгар тудугжуларыңа, далайжыларга, портовиктерге, демир-орукчуларга, бугу киржикчилеринге

Эргим эштер! Кайгычыктың тилеги-биле — Ильичевск-Варна паром харылааның тудуу хууса бетинде дооканы-биле силерге чүрөкчи ханымыңдан байыр чедирдим.
Совет болгаш болгар тудугжуларының кызматкаан куш-ажылының ачымды бистиң айы-дурмалык кирүүлериңизди эриттерин тудуштурган кучуугу транспорт орну, найыралдын чаа көрүгү тудулган. Далай жекир бо ховар орук болга социализмниң чогаалчы аргаларының дигр хөрөңдөлдү болуу. Болгарының күрөңшикчилерин каттыштырып алгаш кандыр улуз чедикчилерини элеш ап болурун, хоотуу устурагың кады куш-ажылыңды каңдыр үрүтүлдүңиң кожа ажыдаң тургаш тудууңу киржикчилери илеси-биле көргүскениер.
Аны-дурмалык чурттарын амыччыларының болгаш специалисттеринин тургускан демир-оруктуң

паром жекир Совет Социалистик Республикалар Эвилели биле Болгария Улуу Республикасының аразында ханман турар бугу таламды кады ажылдактыңың болгаш чошшудажымшыкчың чыныналчак деңдээ болуу.
Социалистик экономиктиң интеграцияны оруу-биле чоруп ора Совет Эвилели болгаш Болгария, Экономиктиң Дуалдажыга Чөвүлелиниң бугу чурттары моюн сонгаар-лаа бистиң ниети байлаанысты көзүлдүр, бистиң дем каттыштарылаанысты чурттарының улуз ажыл-агыйын хожаудериниң амыктыг ченээ болуу чаа улуз объектилерин келир үеде тудар дээр-аңгиче чыгың турбас.
Силерге, эргим эштер, аки кадыкшылды, асе-ежыкта, социализм болгаш коммунизм тургузуушкунуңа күш-ажылың улуз чедикчилерини күзөткүм.
I. БРЕЖНЕВ.

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИЗИНИҢ ШИИТПИРЛЕРИН — АМЫДЫРАЛГА!

КЕЛИР ЧЫЛДЫҢ УЛУУНДЕ

Оңгу беш чылдың үшкү чылын күш-ажылы чедикчилериниң доозар дээш Шаған-Арыгның амырал хандарыга номбинаның Любовь Григорьевна Мариелованың ууртканы дааранычлар бригадасы шалыгы амылданды.

Оңгу беш чылдың үшкү чылында он алды муң сес чүс рубльдиң продукциязын бүүдөр планын аңаалазын хууса бетинде, октябрь 30-де 17.293 рубль нылдыр ажыо күүсеткен. Номбинаттын бригадалар аразында социалистик чарыкы бо бригада чагыс улаа эвес тилеңге болуп келген. Оңгу беш чылдың баштайгы үш чылының планын аңаалазын дааранычлар күүсеткен, ан 1979 чылдың улүүн кылып кирилкен. **К. МААЛЫ.**

САЙГАРЫЛГАНЫҢ КҮҮСЕТКЕН

Республиканың тараа продукциялар эргелелиниң улуттуп бүүдүргөлери оңгу беш чылдың баштайгы үш чылының продукция сайгарының планын ноябрь 1-де 100,3 хуу күүсеткен.

Нызылдың сайгарылга баазы үш чылда 17 миллион 287 муң рубльдиң продукциязын сайгар тургаш, амыр күүсеткен. Чаданың тараа хулээп экин чериниң коллектив аки амылдаан. Үш чылда 2 миллион 60 муң рубльдиң продукциязын сайгарының ноябрь 1-де 7 муң рубльге ажыр боттандырган.

Ч. ДОСАН, эргелелиң кол инженерин.

АЖЫРГАН

Өвүрде «Коммунизмче орук» совхозтуң Кунур-Чыраа сүт-бараан фермазының коллектив 1978 чылда күүнеге 600 центнер сүт садар тургаш, 630 центнер чедирип, хулээп-тегин ажыр күүсеткен.

Саанчылар Иргит Нордуп, Татьяна Семеновна, Роза Монгуш эки ажылдап турарлар.

Н. ОРЖАН.

ЧАА КЫШТАГЛАР

Барың-Хемчик районун «Хемчик» совхозунун Оржак Достай-оруга уаурткан автовоноду чаа мышталарыны мылып, эрги мышталарыны септеринге үрө-түңөлдүң амылданды. Олар Чымчак-Ойас 500 хой кирер чаа кыштан, Шолун-Ховуга, Арыг-Удунг чаа мышталарыны үш чаа чуртталга баңчынарны тутуан.

Тудугулар мажааларны чүгө тутан эвес, аларныкы шитинге илтиаларны мылып, малгапшап, чүгөй-пааннар. Чуртталга баңчынарны кирип өлүрүзүңгә бөлөткүскү.

Он аңгыда олар 17 мышталарыны, 19 чуртталга баңчынарны септээ. Тос пеланың чартып мылдан, бо ажылга Х. Мадыр-оол эки амылдаан.

Автовонода тракторларны, автомашиналарны чедикчилерини бөтүмгүлдүң амылдың темпини дүргөткен. Кызычалар О. Вилкен-оол, Н.-С. Хунан-оол, Д. Долдунмаа, К. Байлаң-оол эки амылдаан.

А. ЕВРОП.

ООН МАСТЕРЛЕР ӨЗУП ТУРАР

Чедикчи тараа шөлдерини кайбак-делемни-биле чаттылып чоруткан. Үнде «Тилеңге» совхозтуң тараажылары каш чылдар улай хей тарааны бүүдүрүскелен.

Ажыл-агылың бугу алырларыңда бөлүвүн өнөшкөн ажыл-хөреңге беринген муракчылар хей. Олар чүгө муракчылар эвес, а бөлүгү чогаалчы күш-ажылың мастерлер болуп турарлар.

Манаа чижек кылдыр совхозтуң № 2 хову бригаданы көрүп болуу. Үе бригаданы организастап, ажыл-ижин баңчылар чоран он баштайгы бригаданы Петр Константинович Верашкияның кириги үлүг-хуузуң үндөөс аржажок. Оң кадык-хөлдү, эш-бөрүңгө эптик-ээлдек лайыраткы сагыш чөвөңгыри бригадала чачыл болуп артып калган.

Амгы үеде үе бригаданы «Күш-ажылың алды» ордениниң II-III чөргөлериң амылган Доржу

КӨРГҮЗҮГЛЕРИ ЭКИ

Алды чылдың дүргүзүндө мал ажылыңа ажылдаары дорге улуз эвес хууса болза, Чөөн-Хемчик районда «Искра» совхозтуң хойнузу Эрес-оол Эртиневиç Монгуш эки түңгелерни бо аразында чедип алган.

Нодан хойну хулээп алган баштайгы чылында Эрес-оол Эртиневиç болгаш оң кадай Чайка Налдар-оловона төрүү чүс хойдан 90 хураганны өстүргөнгөн. 1976 болгаш 1977 чылдарда анык малчынар төрүү чүс баш хойдан 104 болгаш 103 хураганны меңди ажаап алганнар. 1978 чылда төрүү чүс хойдан 124 хураганы намгалап, улуз чедикчилерини чедип алганнар. Ол чедикчилерини чедип алырыңа оларныкы пенсияда турар ада-мекелери.

Инда Социалистик Күш-ажылың Маадыры Басилей Ялчак, РСФСР-ниң алдыркы механизатору Дай-оол Оңлар дээш оон-лаа эске мергежидик механизаторлар ажылдап турар. Комсомолчу-аныяктар бригаданың бригадирин Сарыглар Очур-Сат болгаш Күш-ажылың Кызыл Тек ордениң Ойя-оол Салчак, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң депутаты Александр Ангыр-оол дөөн мынаш бөлүгү мастерлерини бригада кижиктиген. Ычанганш бо бригаданы хову ажылының мастерлериниң школы деп алап болур. Ук бригада тараа бүүдүрүзүңү күүнең планын күүсөдиринге бүүредилг.

З. ТЕЖИТ.

КҮҮСЕТКЕН

Оңгу беш чылдың үшкү чылын күш-ажылы чедикчилериниң доозар дээш Бин-Хемде «Кызыл тараачы» совхозтуң Хут сүт-бараан фермазының коллективни бо чылдың эгеленди бөрү кымык ажылдап келген. Оң түңгелде багай эвес көргүзүлгөңи чедип алган.

Эркен он айларда күүнеге 206 тонна сүт садар тургаш, 213 тонна чедирип, планын ажыр күүсеткен.

Саанчылар ортузунда социалистик чарыкка Зинаида Анчи бири чери чоруп орат. Бо чылдың эркен тос алдарында бир саар иккек өнөшкөн 1775 кг сүтү ол саап алган, көргүзүлгө планга көрдүнгөндөн ажыр турар. Любовь Селин ийги чери алган.

Коллектив мыштагаашкыңа эки бөлөктөгөн, мычтанаш сүт саалдады кудулабайн турар.

М. ТУЛУШ.

зи, дуржулгалык малчынар чоран Бавуу Сайыновна болгаш Эртим Бурунсевиç дулаан.

Он аңгыда чыл бүүзүндө мыштагалашкыңа эки бөлөктөгөн турганы база хамаарылгалык. Бо чылын малчынар 20 тонна сиген бөлөктөр тургаш, 28 тонна сигени бөлөктөн. Оларныкы мышта Баюу-Алаа суурдан он километр чреде, Өртөң-Тейде турар. Сохөзө мыштага чаа баңчыны тудуп берген.

В. САЛЧАН.

ЧУРУНТА: «Күш-ажылың алды» ордениниң III чөргөлиңиз амылганчы З. З. Монгуш.

Фотосу А. МЕЛЬНИНОВТУУ.

ГРАФИКТЕ — 1979 ЧЫЛ

Төзүлгө септерге-тудуг уластуруңуң ажыл-ишчилери оңгу беш чылдың планын ооналаулар хууса бетинде күүсөдир дээш улуз тура-соруттуң амылдап, бо чылдың планын хууса бетинде күүсеткен, амгы үеде 1979 чылдың улуттуң көрүлгөңүң амылдап эгеленди.

Коллективниң ажыл-ишчилери эркен он айларда бөсүн 980 муң рубльдиң тудуг ажылдарын кылгаш, үш чылдың планыңдан ажыр 50 муң рубльдиң амылдап кылган. Уластуруңуң бригадалар аразында калбаран социалистик чарыкыңа Кара Күзүгөттиң Танов Хуналыктың, Даба Сүрүлүүң чедикчилери тилдегилериниң кедип алган. Чөккө чаа олар база бир улуз тудуг — Тазы суурда автостанцияны күрөң кимселдиң дулаан.

(БИСТИҢ КОРР).

КИЧЭЭНГЕЙГЕ АЛЫҢАР: мурнакчы дуржулга КУРЛАВЫРЛАРНЫ БҮРҮН АЖЫГЛААШ...

«Большевик» совхоз сүтүү бүүдүрүңгө-лаа, оңу күрөңгө садарыңа-лаа тоску беш чылдың түңгөлдө «орукматарың» олауруңа турган. Оң фермазында эменменталь уксаалык сүтүкү ишкер бар, мынды болганда, сүтүү бүүдүрүңгө-лаа садарын көздүдөрүңиң аржалары бар турган. Ычалаак ук көргүзүлгө ажыл-агыйга өсөлүп, чангыс черге таптан туруп берген. Ажыктыг чоруктуң болгаш шынарның беш чылы—онгу беш чылдың эгеленди бөрү совхозтуң специалистери болгаш саанчылары сүт бүүдүрүңгө көздүдөрүңиң шиттириңиң башчылары кылгаш, кыска түңгелерини чедип алган. Ону канчаар чедип алганың моңоң адаала анализте көргүзүп турар.

Совхозтуң «Арыг-Бажы сүт-бараан» фермазы мынды-ла улуз эвес. Ында саап турар эменменталь уксаалык 200 ишек бар. Саанчылар саны 8 кижик, оларныкы түс бүүзүңгө 25 ишек өнөшкөн. Сохузу чылдарда алаа сүт бүүдүрүңгө көздүдөрүңиң хөрөңдөлдү туруп чамдык сав-чуртагалар мында. 1976 чылда Арыг-Бажы фермазында бүүдүрүңгө сүт тоску беш чылдың соо-тү чыгымыңдан 44 тонна көздүлгөн. Бо бие эвес өзүлде. А оң даражында чылда бүүдүрүңгө мургулда чылдыкыңдан 35,3 тонна хей болган. Ычанага 1978 чылдың тос айларында бөсүн 405 тонна сүтүү бүүдүрүңгө. Ол болза эртен чылдың бугу дүргүлүдө бүүдүрүңгө сүт-биле барык-ла деп чыгып. Аржак бүүдүң кваларда бүүдүрүңгө сүтүү натый алды болза, мык улуз өзүлде-дөр.

Саткын сүтүүң өзүлдеңиз ба-за улуз. Чижээ, 1975 чылда 290 тонна күрөңгө саткын турган болза, 1976 чылда 366 ишек саткын, азы 76 тонна хей. Оң өзүлдеңиз чылда саткын муркууңуңдан база-ла 75 тонна көздүлгөн. Бо чыл-

партияныкы салган соругады ол. Ону боттандырыңа баш Арыг-Бажы сүт-бараан фермазының ажыл-ишчилери хей чүдүлдери кылган. Ынды чедикчилер ала-чайгар бөдүмү бербес дээрин билдирген. Олар ону канчаар чедип алганың? Кандык кура-вырларың билеп тил, ажыл-лааным? Бо айтырыларың өсө амыл-агыйларың ферма-зыныкы саанчыларың сохуруңуңа чуртагалар. Ычанганш Арыг-Бажы сүт-бараан фермазының ажыл-ишчилерини чедикчилериниң «ташкы-тарың» манаа ажылдап көрүлдү.

Чем баалазын бажың-лааным. Мургулда фермазың сөөр инектери бөдүң болгаш зулузуттү чемер-биле чедип халдыртмыңайн турган. Рацион дозу эвес болганда, инектериниң сүтү бааза-ла чедип адымыңа турганын билдирген. «Инектиң сүтү—ды-нда» деп чөккө үлөүгү кулг бар болгай. Специалистер, саанчылар инектериниң сүтүң элбедир-биле хамыктың мургулда фермага чем баала-зын бажыңга—бөдүң бааза чулузуттү чемериниң четтар кыштырды. 1976 чылдың эгелеш фермага элек чөккө бөлөкчөп ан турар апарган. Ол мургула хөрөңкө ферма коллективни илемеңгилеп кир-жи эгелеш. Оң түңгөлдө чедип, эки шынарың, яныр-бүрү чемерини куралдарың ап келген. Фермага мыкты тургузуу апар үңгөлдө инек-ла ховунга хууа чөккөп, ра-циону мындыл, сикос 8—16 кг, көк сикос—8 ш, чарба-

рар. Баш удур кылган са-паңчылардын амырда, 1979 чылда ферма 640—650 тонна сүтү садып болур аргалык. Ол—бо чылдыгыңдан ийи ажык катан хей! Ону чедип алырыңкы бугу аргалары фермазың ажыл-ишчилеринде бар.

Баа бир кураавыр болза саар ишек бүүзүңгө кымыр-раар чорук шүт бөлүрү-бу. Инектерде чедип алганым. Уксаалык ишкениң чылдыкына бажымын ап турар. Инектер-нин тарын бооздур тургаш аржы хей чыл сикоттүң мал эчкин Оржак Миталга халылан турар. Ажыктыңа берик түңгөлдөрдөңиң кедип алганы дөөш, дээрин бооздур мал эчкин Оржак Бүрбү-еваны бо чылын совхозтуң дирекциямы 70 рубль-биле шандан. Инектерин тарын бооздурдыңа хөрөгөрү аржы эменменталь уксаалык бүүдү-рүкү буталарың үрөңкө ферма Чаданада уксаалык-мыла бүүдүрүңгөндөңиз ан турар. Ук ажыктың үңдүң бөлүк деңгелге тургускан өк-рүк лайы инекти кыска соол-дур саарын, тарын бооза-дылгага кирер үеңи баш удур толдурдырыңиң арга-зын берип турар.

Инекти уксаалык эчкилер дугайында база сагыш салып турар. Фермазың инектериниң продукциязын белдире-биле аржы эменменталь уксаалык инектерини өскө акыл-агыларын «садып» ан турар. Чижээ, бо чылдың 48 баш амык инекти Көдү эчкил-агының дуркута ставил-аыккан садып алган. Механизацияны киргези-

Төрүүн чурттыңа

● РСФСР: чаа-чаа дөргөлөргөң—чаа-чаа аргаларың

Нефть, газ магистральга керектөр шала чутанаак хоо-ладалары Кызыл (Горький область) металлургия заводунда бүүдүрүңгө эгеленди. Ол продукцияны автоматтык парны машинадан ап турар: сохсаак чоң технологтуг шүдүтүңгө хөөлөй быштырып, хөврөттөңгө, тиң дуулаалатын-мып үңөр. Ынды арга-биле ажыл дүргөлдөң, продукцияңды мынары бөдүң.

Кол-ла чүгө—оон-лаа чуга хоодайлар бүүдүрүңгө шак-лы аржак болган. Чаргы метр эчиг диаметрлик алды мыльметр кызыл демирден мытан кыдык хоодайлар чо-гүрү улуз бажымыңны шыдар. Ол дөргө мур-муң тол-ла кымнаттыг металл-дыр.

Шан бо чаа парни машинамы Москва область аар маши-на бүүдөр «Электроталь» заводунда коллектив металл-дуртарга кызыл берген. Ол бүүдүрүңгөң тускай ортемнит-тер металлургия дуулаан, заводга барып ук машинамы өспөй тургузуң, телевидетинге кулачуңга дүүшүрүңгө ажыл-адың киригерин үң ай бутуңгаар боттандырганнар.

● УЗБЕКИСТАН: сөөлү кириле

Төлөөсү машинаы В. Сидоров Маргилстан Конак чед-дир рейс үңгөлдө дөркөп килограмм кылар чүдүлү маляп алган. Ол болза чылда үш тонна кылар чүдүлү маляп аар деп бөдүңүң хулээптеңиң күүсөдиринге оң сөөлү илери-агер болган. Беш чылдың эгеленди бөрү муралчылыгы агар саңыда кампатынган сөс тонна кылар чүдүлү салат-тышып турар.

В. Сидоров оруктуң байдалын эки шыңчылоп алган. Хей-де таярдаларда ол дөргөңүң «мыштагың» каанмыш, поевалың «аскымаашкың» айы-бөлө чорудар.

В. Сидоров төлөөсү чорудар аржанын Конак депозу-вун хей-вей машинамын өрөөш ап турар.

● УКРАИНА: колхоз болгаш продукция шынары

Тернополь областың Кременич районы Совет Армия ат-теме колхоз сүт бүүдүрүңгөңизини шынарны хайгаран баш-кыларыңды комплөксик системаны шыңгалып алган. Ук система амдарыңдык шыңгалдык чедикчилерин тудуп шыңгалган бо айлар дүргүзүңдө сүтүүң 97 хууа берик сорт-биле дужаатынган — эртен чылдыгыңдан он дөөт хуу хей. Сүтүүң үсүрү баа болгон. Ындык системаларны шы-ңгалдык амыр областың он алды тускайан ажыл-агыйла-рында доозуп турар.

Ветеринария санитариязыңың Бугу-эвиле ортем-личил-дө институтуң Украина салбырыңкы ажылдакчылары чуртта өмөңдөттөгөн дуржулгаларын сөзгөрүп турган, кедээ ажыл-агыйыңды область аржалыкың тускай эртем-нигерин-биле кады түс черкиң байдаларыңа дүүшүрү сүт бүүдүрүңгөңизини шынарны хайгаран баңчыларың колл-демелдиң системаны амылдап кылганнар. Ол система амылдың бугу үе-чадаларың хавра тудуп турар. Маши-нарың амылдан бөдүңкө система-биле үндөөр. Алгай бал-дарыңкы сагыша дүүшүрү материалдык төлөөсүңиң саанч бэр. Шынар башчыларың системаныкындар чылдың областың сүт бүүдүрүңгөңизин ажыл-агыйларыңкы хей кезинге шыңгалдык көрдүңгөң.

● МОЛДАВИЯ: мастерлерин дагдыныкы кижизидип турар

Комсомолду М. Трөндафур хүнүңү-не 550 килограмм кат-ты—эң дуржулгалык виноградаларын-лаа хойну — «Чу-май» совхоз-автомат кат хүзүң азыр пуштузуңга дулаан турган. Оң фермазың ажаала муракчыларын хулдү-лөк сабыраңда дагдыныкчың Социалистик Күш-ажы-лың Маадыры Е. Куршиневиç ады-биле кожа.

Ажыл-агында дагдыныкчылар чөвүлөңүңүң көжигүү, күш-ажылың хоотуну Е. Куршиневиç виноградалар өстүрү тал-зы-биле бөдүңүң байлап дуржулгалык келир үеңиң ма-стерлеринге дамыңди берип турар. Оң сумелериң дик-теңери-биле дуржулгалык виноградалар бөсүн он «ащы» иччээл-уроттарыңа пөн турарлар. Улең ажык чылдар дүргүзүңдө виноградалар өстүрүңгөңизини оонай байдаларың ол бүрүн шыңгалдып алгаш болган району эң бөдүң дүргүттү ап келген. Маадырың чүс хавра өрөөшчилери алдарык кижилер болуп, эөөлөр, бригадалар дүргүтүп турар.

(СЭТА).

Фермага чүгө саңык көргүзүлгөңиз бөдүң эвес ка-рың шынарныкы өскөргөлдө-ри баа болууга. Ында сүтүү шынарың кылар ла-боратория 1976 чылда тур-густуга. Ам тус-тус саан-чыларың сагын сүтүү ол доран-ва лабораторияга кылгаш, сортуң, шынарың то-дарамак хүзүң ап турар апарган. Оң түңгөлдө сүт-тү шынарың дөш демисел күшүңдөң. Ам ферма кол-лективде бириң, ийги сор-түү сүтүү күрүңгө дужап турар. Ол иштин мургулда чылдарда сүтүүң үсүрү 3,9 хуу турганыңдан ам 4,1 хуу, а сүтүүң баарымың 85 хуу-дан 90 хуу чедир болгон.

Арыг-Бажы фермазыңкы ажыл-ишчилери беш чылды дөрт чылды доозар соругаң салган ажылдап турар. Ферма-зың ажылыңды амыктыг ар-дуруулааның чыдык тазалары мындыр.

В. ОЮН «Большевик» совхозтуң ди-ректору.

К. АРАКЧАА «Шынык» тускай жорр.

